

Војин Величковић Војкан

ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ
ЈАГОДИНА, СЕПТЕМБАР
1999. ГОДИНЕ

Ягодина, шест векова на ветру и сунцу

Издаје
Завичајни музеј Јагодина
Главни и одговорни уредник
Бранимир Пантић

Тексӣ
Мира Бојкић

Дизајн
Слободан Штетић

Технички уредник
Зоран Јевремовић

Штампа
Колор Прес Лапово

Тираж
300 примерака

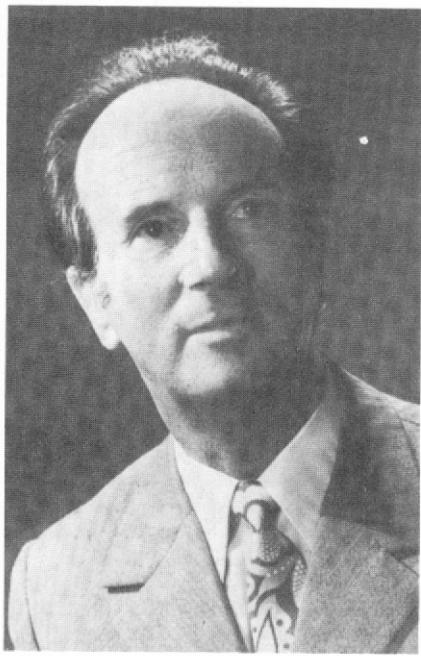
929.75 Охлебинъ

ВОЛИН ВЕЛИЧКОВИЋ ВОЈКАН

Ре~~ш~~росиек~~ш~~ивна изложба акварела и ћас~~ш~~ела ђоводом шес~~ш~~ векова
Ја~~ш~~одине и осамдесет и ће~~ш~~ година живо~~ш~~а

ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ ЈАГОДИНА
СЕПТЕМБАР, ОКТОБАР 1999. ГОДИНЕ

Прошло је шест векова од првог помена Јагодине, време бурно и бременито историјским дogaђајима и знаменитим личностима. Од турске паланке текла је непрекидна узлазна нит до модерног града са свим аспектима развијеног политичког, привредног и друштвеног живота.

Лежећи на добром географском положају, према Јагодини су се сливали путеви са трију различитих страна, повезујући је са удаљеним областима и утичући и на само ширење вароши. Кроз варош се пружао Цариградски друм, дуж којег се образују најпре Доња чаршија а око, касније подигнуте, пиваре и Горња чаршија. Тако је Јагодина, као значајна раскрсница постала и позната варош у Србији. До четврте десетије прошлог века била је и важна путничка станица преко које се обављао жив путнички саобраћај између Србије и Средње Европе и Турске.⁽¹⁾

Јагодина је, након ослобођења од турске власти, поставши окружна варош, почела нагло и економски да се развија. Становништво града се увећава а број занатских и трговачких дућана непрекидно расте. По броју занатлија и еснафских удружења, Јагодина је у то време трећа варош у Србији.⁽²⁾ Варош се нагло урбанизује, па се поред приватних, велика пажња посвећује и јавним објектима.

1. Д. Вукићевић, Непубликована грађа за хронику Светозарева

2. Ибид

У наглом полету грађевинске делатности, она међу првима у Србији, 1808. године добија Мушку основну школу⁽³⁾ а потом и цркву 1818. године. "Стара" црква у Јагодини саграђена је првих година владавине Милоша Обреновића и представља једну од најцеловитије сачуваних Милошевих задужбина. Милош ју је подигао заједно са читавом својом породицом (женом, децом, браћом, сином Милана Обреновића Христофором) и посветио арханђелу Михајлу. Донаторски запис, забележен на плочи часне трпезе, чува се и данас у цркви. У време подизања важила је за "велелепну" грађевину⁽⁴⁾ што је међу дрвеним уџерицама са истуреним доксатима и ћепенцима, који су биле покривене сламом и шеваром⁽⁵⁾ без сумње и била. Са данашњег аспекта гледано то је грађевина скромних димензија. Црква има триконхалну основу и једноставну спољашњост, који ни до данашњих дана нису изгубили скоро ништа од своје аутентичности. Њеним подизањем формира се прво урбанизовано језгро насеља које чине зграда окружног начелства и магистрата, зидана као касарна 1826. године.

Иконостас у цркви потиче из излога времена, тачније из 1822. године. Иконографија је стандардна а начин рада везује ово сликарство за Јована Стеријевића "Јању Молера" и његов круг

3. М. Петровић, Финансије и установе. I, 90

4. М. Коларић, Грађевине и грађевинари Србије од 1790. до 1839. год. Београд. 1959.11

5. М. Ђорђевић, Србија пре сто година, Београд 1952. год. 22

који је радио скоро све сликарске радове за Милоша Обреновића.⁽⁶⁾ Од посебног значаја за историју града био је период прве половине прошлог века када је у самом насељу и ближој и широј околини никло неколико индустријских постројења која су представљала зачетке индустријализације у Србији. То се односи најпре на фабрику шупљег стакла Аврама Петронијевића. Продукција ове стакларе, почев од 1846. године, у којој су носиоци производње били мајстори из Чешке и Баварске, утицала је у знатној мери на мењање традиционалног начина живота и бржу европеизацију становништва вароши.⁽⁷⁾ Томе је вероватно допринео и известан број учених људи, који су дуже или краће службовали у Јагодини. Један од њих је Јосиф Панчић који је кратко време радио у беличкој стаклари као фабрички физичус (лекар).⁽⁸⁾ Уз фабрику стакла најзначајнији објекат је јагодинска пивара, која је чудном коинциденцијом, почела са радом исте године када се стаклара угасила, 1852. године.⁽⁹⁾ Потом следе терсана - радионица за израду пловних објеката у Багрдану 1857. године па фабрика поташе из 1860. године.

Касније, изградњом апотеке Ђорђа Крстића 1852. год, телеграфске штације 1856. и Општинског шпитаља (болнице) исте године, Јагодина добија физиономију веће вароши, те се поред Београда, Крагујевца, Сmedereva и Шапца, срстава у веће градске центре у Србији.⁽¹⁰⁾

Средином века јављају се и прве културне установе. Најпре је основана Дилетантска дружина 1858. год. а 1869. године истовремено се оснивају Дилетантско позориште, које је окупљајо 19 редовних и 4 помажућа члана и исте године дало 24 представе, као и Читалиште и Певачко друштво. Из тог периода потиче позоришни комад, дело утемељивача српског позоришта Јоакима Вујића, под називом "Паунка Јагодинка".⁽¹¹⁾

Формирањем јагодинске реалке 1869. за њеног првог учитеља цртања и краснописа долази Ђура Јакшић, велики српски сликар и песник. Његово име налазимо на списку првих наставника новоосноване реалке уз имена Михајла Марковића, суплента за предмете српска граматика, немачки језик, земљопис и рачуница

и учитеља Павла Милетића за црквену историју.⁽¹²⁾ За потомство је срећом сачуван списак свих наставника од оснивања реалке до данас а ми ћemo издвојити само имена наставника цртања које у целости преностимо.⁽¹³⁾

Ђурини страдалнички дани у Јагодини испуњени су неимаштином, лутањем до Ђулује и Параћина, као и оближњих манастира у потрази за каквим сликарским послом који ће бар на кратко, обезбедити његовој деци хлеб на трипези.⁽¹⁴⁾

Није непознато да је Јакшић "свом душом" прихватио социјалистички покрет Светозара Марковића, са којим се можда срео у Јагодини, и да је под његовим утицајем написао неколико радова који се могу сматрати зачетком социјалистичке поезије код нас.⁽¹⁵⁾ Такође се зна за његове чувене "беседе" у јагодинској читаоници, којој ће власт, сматрајући је расадником опасних социјалистичких идеја, најпре укинути материјалну потпору и отказати смештај у згради Основне школе, после чега се ова угасила.⁽¹⁶⁾

Из ризнице Јакшићеве богате сликарске заоставштине, за српску уметност уопште, а посебно за нашу средину су свакако најзначајнији портрет великог Ђуриног пријатеља, јагодинца Ђорђа Ивановића - Масације као и еснафска икона са представом св. Петра и Павла, рађена својевремено за "стару" цркву у Јагодини, који се данас чувају у Народном музеју у Београду.

И истој реалци од 1880. до 1882. године налазимо Владислава Тителбаха као предавача аритметике, алгебре и космографије а касније и немачког језика.⁽¹⁷⁾ Иако у овој средини не борави у својству уметника већ као професор реалке, његове ликоовне забелешке су драгоценни документи о вароши и обичајима њених становника. Без великим уметничким претензија, он је вредно и приљежно бележио, оком искусног посматрача, преко гравира и акварела, изглед Јагодине и њене шире и даље околине.⁽¹⁸⁾ Нама је најдоступнија панорама Јагодине, гледано са Ђурђевог брда, која данас краси етикету вина "Јагодинска ружица" као и изглед атељеа Ђуре Јакшића у Јагодини.

6. Извештај Завода за заштиту културе у Крагујевцу, Крагујевац 1976. г.

7. Ј. Ђурић, Стакло у Србији XIX века, Београд 1984. год. каталог

8. Д. Митрановић, Панчићев живот, Београд 1964. год.

9. Др Ж. Спасић Пут дуг 130 година, Јагодинска пивара 1852-1982. год. Светозарево 1982. године

10. М. Бојкић, Амбијент јагодинске грађанске куће у другој половини XIX века, Светозарево 1986. год. каталог

11. С. Ветнић, Кatalog изложбе Клуба ликовних уметника Светозарева, Светозарево 1980. год.

12. Група аутора, Од јагодинске реалчице до Гимназије у Јагодини 1869-1969. год. Јагодина, 1969, 41

13. Ибид, види списак на стр. 34

14. С. Вуповић, Огледи и критике, Београд 1953. 225

15. Ј. Поповић, М. Богдановић, Ђура Јакшић и његово доба, 23

16. Др. М. Костић, Ђура Јакшић и његово доба, 23

17. Група аутора, наведено дело, 43

18. В. Карић, Србија, Београд 1887. год. Илустрације са мотивима Тителбахових гравира које се односе на Јагодину и њену околину налазе се на страницама: 175, 797, 802, 809, 811, 813, 814, 816

Први значајнији сликар, поникао на тлу Јагодине је Никола Милојевић (1885-1942)⁽¹⁹⁾ Школован на бечкој Академији ликовних уметности, постаје најтраженији београдски портретиста оног времена. Део његове сликарске заоставштине враћен је Милојевићевом завичају 1980. године легатом 30 слика и цртежа које је, заједно са већим бројем својих радова Завичајном музеју у Светозареву поклонио Живан Вулић, академски сликар из Београда.⁽²⁰⁾

Друга половина века донела је Јагодини најзначајнију грађевину, цркву Св. Петра и Павла, репрезентативни пример обнове српско-византијског стила у архитектури. Настала на самом крају прошлог века 1899. године изграђена је вероватно по проектанској замисли Светозара Ивачковића, а осликана од стране једног од највећих и најплоднијих нововремених црквених сликара Живка Југовића.⁽²¹⁾ Ни почетак новог 20. века не оскудева у значајним именима која су деловала у нашем граду. Тако 1900. године у тада приватној гимназији музiku и нотно певање предаје Владимир Ђорђевић, познати музиколог,⁽²²⁾ а у селу Бунару код Светозарева, 1903. године Милутин Б. Марковић,⁽²³⁾ ћак иконописне школе Кијевско-печерске лавре и Московске школе сликарства и неимарства, слика иконостас у сеоској цркви Св. Илија.⁽²⁴⁾

Некако у исто време, 1903. године вајар Симеон Роксандић прави полуистру у бронзи оснивача јагодинске пиваре, Јована Косовљанина. Она се данас чува у фондовима Завичајног музеја у Јагодини.

У време првог светског рата, из разумљивих разлога јењава градитељски занос, да би се, знатно ублажен, јавио између два светска рата. Овај период у јагодинској средини обележен је активношћу Момира Коруновића, архитекте рођеног у селу Глоговцу код Јагодине у коме је отац био сеоски свештеник. Коруновић се школовао у Београду а усавршавао у Прагу, Риму и Паризу. Као посленик Министарства грађевина широј јавности је познат по великом броју јавних грађевина и споменика и око 50 соколских домова.⁽²⁵⁾ Део његове градитељске оставштине су

19. Н. Кусовац. Зборник радова Народног музеја, Београд 1965. том VII

20. М. Бојић. Изложба легата академских сликара Николе Милојевића и Живана Вулића, Јагодина 1980. год. каталог

21. Др. М. Јовановић, Српско црквено градитељство и сликарство новијег доба, Београд - Крагујевац, 1987. год.

22. Гупа аутора, наведено дело, 51

23. Ликовна енциклопедија Југославије, Загреб 1987. год. том II, 281

24. У. Рајчевић, Сликар Милутин Б. Марковић, Саопштења Завода за заштиту споменика културе СР Србије, XVII, Београд 1985, 218

25. Ликовна енциклопедија Југославије, наведени том, 95

црква у родном Глоговцу крај Јагодине из 1938. године⁽²⁶⁾ и црквена кућа са оградом порте цркве Св. Петра и Павла у Светозареву из 1924. године.⁽²⁷⁾

У трећој деценији овог века Одбор за подизање споменика јагодинцима палим у минулим борбама за ослобођење и уједињење, у име захвалних житеља Јагодине, ангажује младог вајара, ћака прашке ликовне академије, Франа Менегела Динчића да изради споменик палим жртвама.⁽²⁸⁾

За овај период би се могао везати и настанак једне изванредно експресивне скулптуре, женске главе, рад вајара Душана Јовановића Ђукина, настала 1936. године. Не зна се њено тачно порекло ни пут којим је, уз два изванредна мермерна женска попрсаја досада неидентификованих вајара и једне Палавичинијеве медаље, стигла у фондове Завичајног музеја, али се зна да све скулптуре потичу из власништва Владе Теокаревића, некадашњег власника фабрике штофова у Параћину.

Период од Другог светског рата, према досадашњим сазнањима у ликовном животу града није донео ни нова имена ни нове садржаје.

У ондашњој шесторазредној Гимназији, на месту сталног хонорарног наставника за предмет цртање налазио се руски емигрант Викентије Иванов.⁽²⁹⁾ О његовом раду у школи за сада немамо никаквих података, а о сликарској заоставштини може се судити само на основу малог броја сачуваних платана. Неколико пејзажа у маниру улепшаног академизма није довољно за аргументовану квалификацију овог дела. Један од њих чува се у конаку манастира Јошанице а други је до недавно био у поседу једне штићенице Дома за стари лица у Светозареву. Према документацији Завичајног музеја његово име појављује се у новинским вестима уз изложбе ћачких радова које је редовно организовао.⁽³⁰⁾

Кратка појава Петра Миливојевића - Куфера, свршеног ученика Уметничке школе у Београду, нестала је са позорнице уметности стрељањем на Бањици 1942. године.⁽³¹⁾

26. Документација Уметничког одељења Завичајног музеја у Светозареву

27. Др М. Јовановић, наведено дело

28. В. Војиновић, Франо Менегело Динчић, Београд 1988. г. од 22-

Напомена: атрибуцију аутора споменика пратило је доста неспоразума јер се као аутор у средствима информисана тридесетих година овог века јављало и име Драгомира Арамбashić, једног од конкурената за његову израду. (Илустрисани лист "Недеља" од 21. децембра 1930)

29. Група аутора, наведено дело, 135

30. Моравски гласник, Ђурија, год. II, бр. 15 од 5. јула 1931. год.

31. Документација ЗМС, Мемоарско казивање Војина Величковића, 1978. год.

У такву климу, у средину у којој је ликовни живот готово замро за учитеља вештина у Јагодинској Гимназији, долази 1941. године Војин Величковић, свршени ученик Академског одсека Уметничке школе у Београду.

Наша истраживања изнела су на видело још пар сликарских имена у Јагодини за време окупације. То су Гргор Стanoјевић, професор цртања у Учитељској школи, Милан Марковић, професор Гимназије и Учитељске школе и Љубомир Анђелковић, професор цртања у Гимназији.

После рата, као пејзажиста и портретиста у Светозареву, једно време је, уз Војина Величковића деловао и Никола Блажев, уметник бугарског порекла. Његова делатност у Светозареву до доласка у Америку захвата релативно кратко време за доношење озбиљнијег суда о овом сликарлу реалистичког опредељења.

Још један сликар, ћак Уметничке школе, пореклом из ове средине, Живан Вулић, афирмисао се превасходно као пејзажиста у више градова а највише у Београду у коме је провео велики део свог живота. Легатом од 47 својих, уз 30 слика Николе Милојевића, 1980. год. он се достојно одужио свом завичају.

Ипак, и поред спорадичног појављивања нових имена, наснажнији печат ликовном стваралаштву дао је Војин Величковић - Војкан. Својом огромном сликарском енергијом он је променио токове ликовног живота Јагодине, укључио се у друштвени живот града, анимирао младе ствараоце и створио малтене сликарску "школу" из које је изашла читава плејада врсних прегалача која данас ради на афирмисању уметности у земљи и иностранству. За овај град Величковић је везао скоро шест деценија свог живота и у њему, као педантни хроничар промена од старог ка новом, оставио неизбрисив траг.

Овај каталог је стога покушај да се скромно одужимо овом аутору за сва његова прегнућа и лепоту којом насе је даривао и којом нас је окружио преко слика на изложбама, у приватним домовима и јавним објектима.

Војин Величковић - Војкан је рођен 18. фебруара 1914. године као једино дете оца Младена, типографског радника запосленог у државној маркарници у Београду и мајке Косаре домаћице и кројачице у слободном времену. У скромном изнајмљеном стану у улици Кнеза Данила број 23, IV квартири лево, на Палилули, отворени су му први сликарски видици, јер је у њему, по сопственом казивању, већ у четвртој години копирао карикатуре из тадашњих листова а већ као основац цртао портрете својих вршњака и скице старих кућа из своје улице. Растао је у сиромашној породици и у њој проживео срећно и спокојно

детињство. Четири разреда основне школе коју је почeo да похађа 1921. године, завршава у Београду.

У првом разреду Гимназије прелази са родитељима у Параћин, родно место своје мајке, у коме је отац, у потрази за бољом зарадом, прихватио место трговца на стоваришту бомбона, чоколаде и ратлука браће Милојковић, женских рођака. Једно време похађа наставу у оближњој Гимназији јер је параћинска била укинута.

Период од четири године у гимназији испуњен је друговањем са вршњацима и многим децјим несташљуцима. Из тог времена потичу многа познанства од којих је можда најзанимљије оно са Бранком Крсмановићем, с којим је седео у истој клупи.

То је време стицања основних сликарских сазнања од његовог професора цртања "полковника" Бориса Рјасјанског, руског емигранта одличног познаваоца свих сликарских техника, посебно акварела. Увидевши Величковићев таленат, Рјасјански који је прихватио израду фресака у ентеријеру цркве Св. Ђорђа у Горњој Мутници, поверава Војкану израду једног детаља - сликање фреске Јована Крститеља. Војкан прихвати понуђени задатак и, мада се први пут среће са зидном техником, успешно га извршава, насликавши стојећег свеца по добијеном предлошку.⁽³²⁾

Пети разред Гимназије уписује и завршава у Другој мушкиј гимназији у Београду 1931. године. Вишеструко надарен, имајући талента за музику, који је наследио од родитеља обоје хорских певача, глуму и сликање, Величковић се после завршене школе колеба чиму да се приклони. Полаже пријемни испит за филмску школу коју у то време отвара Александар Черепов у Београду. Коначно, опредељује се за сликарство и уписује на наставнички одсек Уметничке школе, септембра 1932. год. Отац је поживео још толико да сина упише у Уметничку школу, што у конкуренцији од 193 кандидата од којих је требало примити само 14, није било ни мало лако. Након тога Војкан остаје без оца који изненада умире.⁽³³⁾

Финансијска ситуација у кући после очеве изненадне смрти се нагло погоршала. Једно време се мајка и син издржавају од мајчиног шивења али убрзо ни то не бива довољно. Величковић тада почиње и сам да ради правећи копије слика за једног занатлију. Истовремено припрема ћаке из латинског језика и даје основне поуке из цртања за пријемни испит на Уметничкој школи. Занимљиво је напоменути да се у групи оних који су добили те

32. Постојање ове фреске потврдио нам је Мића Вучковић, секретар СИЗ културе Параћин

33. Документација ЗМС, наведени фонд

поуке нашао и Перица Миливојевић Јагодинац који је Уметничку школу уписао и завршио две године после Војкана чије је уметничко стваралаштво суворо прекинуто стрељањем.⁽³⁴⁾

Јуна 1937. године Војин Величковић је дао дипломски испит на наставничком одсеку Уметничке школе. Непосредно после тога, а највероватније у истом месецу, учествује на колективној изложби слика свршених ученика Уметничке школе у Београду⁽³⁵⁾ која је одржана у павиљону "Цвијета Зузорић" на Кalemegдану. По казивању самог Величковића, као и по једној слици која је датована 1937. године, на тој изложби он је изложио три слике: "Пирку" (власништво аутора), "Пиркин акт" и полуакт "Циганчице", све рађене уљаном техником. Две задње откупио је Геца Кон, књижар, врсни познавалац сликарства и колекционар. Са добијеним новцем, материјално обезбеђен, Величковић одлази на своје прво, двомесечно студијско путовање у Париз.⁽³⁶⁾

Већ септембра исте године он се уписује на Академски одсек на Уметничкој школи који ће завршити 1938. године.⁽³⁷⁾ Међу именима његових професора срећемо Ивана Радовића, Бету Вукановић, Љубомира Ивановића, Николу Бешевића и др. Они су оставили неизбрисив траг у образовању ученика Уметничке школе, па је природно, уз њихове педагошке поуке и свој таленат, и Величковић стекао солидно занатско и сликарско знање. Настава у школи изводила се поступно па би било занимљиво сазнати како је текла по годинама.

"У првој години ученици раде припремно цртање с гипсаних фигура... Види се да познају материјал, светлосне контрасте, конструкцију. Наставница је Бета Вукановић.

На другој години по упутствима Љубе Ивановића ученици угљеном раде цртеже човечије главе с природе. Ту показују лепо познавање у изналажењу карактеристичних црта, осветљавању и нијансама лица.

Трећа година, коју такође води Љубомир Ивановић црта с природе цело човечије тело (акт) где показује солидност и плодност у раду, нарочито разноврсност технике цртања и осветљавање својих модела. Ученици ове године показују велику успешност у копирању фресака на својим школским екскурзијама по манастирима Србије.

У четвртој години, под надзором Бете Вукановић ученици сликају аквареле, пејзаже, портрете, мртве природе, композиције итд.

34. Ибид

35. С. Живковић, Уметничка школа у Београду 1919-1939. год. Београд 1987.

36. Документација ЗМС, наведени фонд

37. Персонална документација Гимназије "Светозар Марковић" у Јагодини

Полазници Академског течаја који су радили под надзором Ивана Радовића, сликају само уљем. Сви ученици су радили на тзв. "Вечерњем акту" уз стручну помоћ Николе Бешевића. Цртежи су рађени писаљком, мастилом, угљем и црном кредом.

У тајне декоративног сликарства упућивао их је Драгослав Стојановић. Ученике вајарског одсека водио је Петар Палавичини.⁽³⁸⁾

Тих година се, поводом ученичких изложби, у дневним листовима јављају и озбиљне критике метода рада Уметничке школе која је по Сави Поповићу "најнеплоднија и најштетнија јер је једини циљ наставе у овој школи да оспособи ученике да могу нацртати или насликати нешто слично предмету који посматрају, односно онај убиствени начин наставе по прегледу где је преглед наравно гипс и модел и штампани узорак па и учитељев рад. На овај начин се омладина не може подићи до правог схватања уметности. На овај начин она може само научити да подражава и да врши одабирања на начин на који то њихови учитељи раде.

Основни задатак наставе у низним уметничким школама је не да се ученици науче подражавању облика, но да се науче да посматрају одлике сликарских предмета, да их проживе и да их као такве употребе као елементе свога рада. На овај начин се даје могућност ученицима да сваки растумачи одлике сликарског предмета на свој начин, да доведе у сагласност начин извођења са личним схватањем и да прилагоди своје знање изгледу предмета са нарочите тачке гледишта а да ипак не изгуби општи карактер предмета у питању."⁽³⁹⁾

У атмосфери неповољних услова у којима ради, и по многима, озбиљних методолошких недостатака у извођењу наставе, Уметничка школа ипак открива леп број талената. Тако су драгоцене опаске, у новинским приказима изложби ђака Уметничке школе које истичу сликарске вредности и достигнућа појединачних ђака, као што је то случај у приказу изложбе у листу "Време" Драгана Алексића. На једном месту он каже: "Креда је материјал којим се, изгледа, најбоље оперише у школи. Миловановић, Поточњак, Вукашиновић, Сударски, Анђелковић, Илић, Шупут, Антић, Атанацковић, Величковић (Војин)⁽⁴⁰⁾ и Вуксановић обилно су искористили акт да прикажу своје разноврсне темпераменте.⁽⁴¹⁾

38. С. Живковић, наведено дело

39. Ибид

40. Примедба аутора каталога

41. С. Живковић, наведено дело

Наведеним начином рада у школи а подвргнути критикама које су имале за циљ подизање квалитета њихове уметности, ученици Уметничке школе били су, у највећем броју случајева оспособљени за квалификовано бављење педагошком делатношћу а известан број се винуо у највеће висине југословенског ликовног стваралаштва.

Тако је и Војин Величковић дипломом бр. 92 од 7. јуна 1938. године добио звање учитеља вештина и право да предаје уметност у низим и средњим школама.⁽⁴²⁾

Након завршеног школовања, вероватно у познијим јесењим месецима, Величковић приређује своју прву самосталну изложбу слика у Параћину, у згради Штедионице. Она је садржавала тридесетак радова у техникама уља и акварела, као и већи број цртежа. Ведуте Параћина и Београда и изложени портрети већ тада указују на његове будуће преокупације. Изложбу је отворио Таса Бизетић, банкарски чиновник.

Непосредно потом, исте године, у згради Гимназије у Јагодини (данас Основне школе "17. октобар") са већ поменутим Перицом Миливојевићем, млађим колегом са Уметничке школе, Величковић приређује још једну изложбу слика. Сала Гимназије могла је да прими педесетак радова, па је тако Величковић изложио око 25 радова: ведута Параћина и Београда и портрета у техници уља као и известан број цртежа. Другу половину изложбе чинили су цртежи са социјалном тематиком и портрети рађени пастелом Перице Миливојевића.⁽⁴³⁾

После тога ступа у војску за резервне официре у Горажду у којој је провео непуну годину. По повратку из војске одлуком Министарства просвете бива постављен за привременог учитеља вештина Реалне гимназије у Куманову.⁽⁴⁴⁾ Пун ентузијазма након Уметничке школе, Величковић је поред педагошког рада, приљежно радио и сликао. По његовом сећању требало је да приреди самосталну изложбу слика у Скопљу. Да би се што боље представио скопској публици он је насликао велики број слика и цртежа са мотивима старог Куманова, околних манастира, жанр мотива и локалног живља у живописним ношњама. За непуне две године настало је око 80 слика.

Из Куманова, почетком априла, бива упућен на војну вежбу у Београд. За време њеног трајања доживео је бомбардовање свог родног града. После слома и капитулације, војска је распуштена, а Величковић кратко остаје у Београду. У Куманово, у коме

остаје велики број слика и цртежа припремљених за изложбу у Скопљу, се више није враћао.

Пошто је решењем Министарства просвете пребачен у Реалну гимназију у Неготину, губи сваку везу са својим сликама. Један део су, према непотпуној информацији коју је добио, однели бугарски окупатори а други је највероватније уништен у ратном виходу. У неготинској Гимназији Величковић је, као учитељ вештина, провео око 4 месеца а потом, 23. септембра 1941. године, је упућен на рад у Реалну гимназију у Јагодини, која ће му, са кратким прекидима, постати одредиште следећих шест деценија.⁽⁴⁵⁾

У Јагодини Величковић проводи три тешке ратне године. За то време бави се углавном пртањем, ређе сликањем портрета својих пријатеља или станодаваца којима је на тај начин одуживао кирију. У тим покушајима користи оловку, туш, ређе уље.

Тих ратних година Гимназија у Јагодини је била смештена у згради подигнутој 1866. године и намењеној потребама Основне школе. Величковић долази у наставнички колектив кога су сачињавали изузетно образовани и умни људи. У њему је био велики број избеглица из Словеније који су у овој средини били тошно прихваћени, као и наставника из других средина додељених на рад овој школи. Велики број предмета предавали су доктори наука те је настава извођена на највишем нивоу.⁽⁴⁶⁾

У таквом колективу младог учитеља вештина, са само две године педагошког искуства, очекивао је максимум ангажовања и доказивања. То је било утолико теже што школа није имала кабинет за уметност ни најосновнија учила за рад. Али најтежу околност представљало је стално сељакање из зграде у зграду. У згради Гимназије није се могло радити јер је у њој све време била смештена окупациона војска, најпре немачка а потом и бугарска.

Зато се настава одвијала у просторијама Привредне банке, Пиваре, Винарског подрума, Учитељске школе.⁽⁴⁷⁾ О раду и књижици и по кабинетима није било ни говора јер честе сеобе и мали број просторија нису дозвољавали да се настава изводи нормално. Када су поменути објекти заузети, настава се изводила у Радничкој школи (данас стамбени блок у улици Бошка Ђуричића) где се налазила једна учioniца, у Занатском дому, Трговачком дому (Раднички универзитет) па чак и у приватним кућама (кућа Таврићевих). Због тога су часови морали да се редуцирају а настава сведе само на најнеопходније. Тако се

42. Персонална документација Гимназије

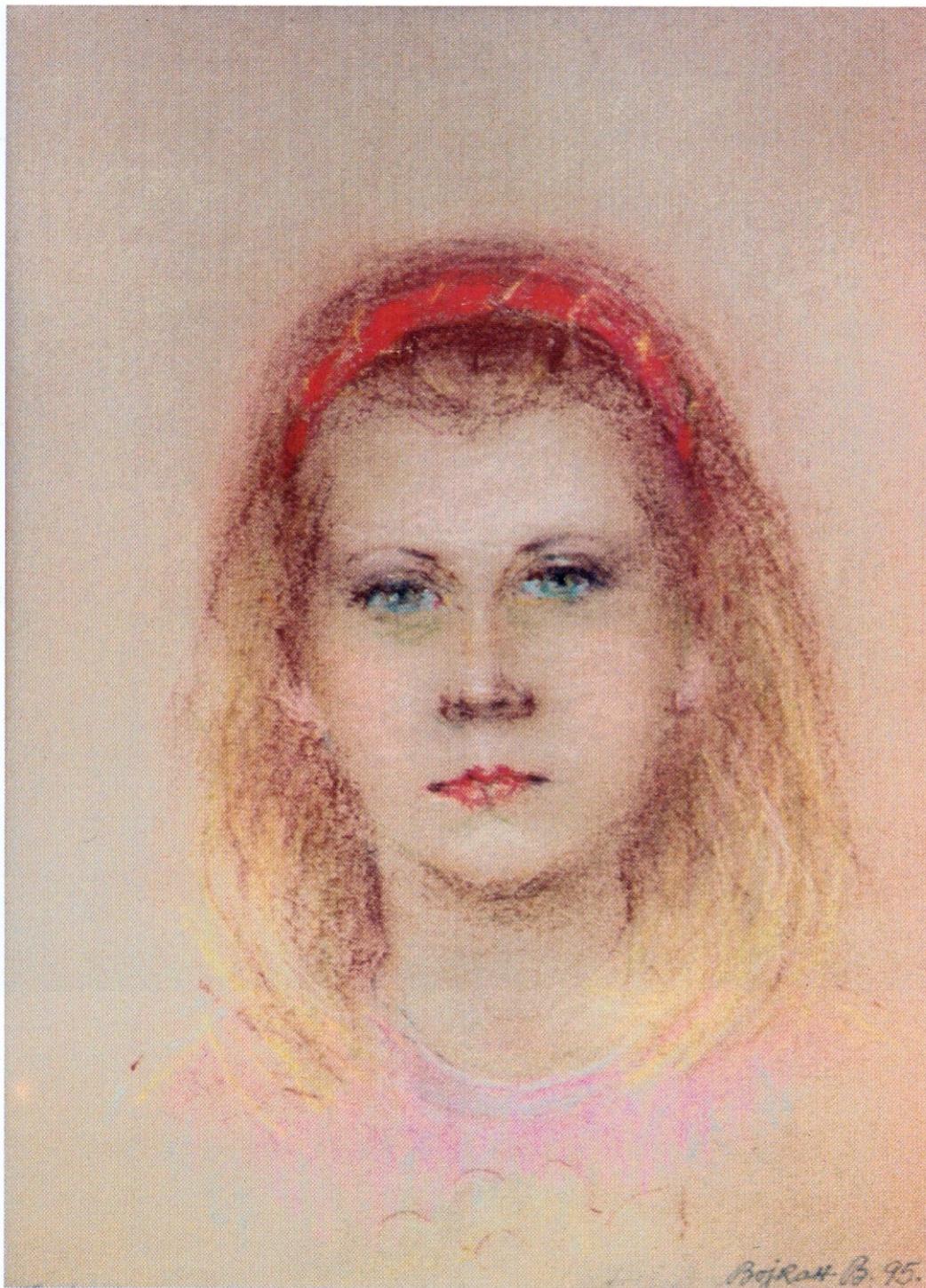
43. Документација ЗМС, наведени фонд

44. Персонална документација Гимназије

45. Ибид

46. Група аутора, наведено дело

47. Ибид

BojRast-B. 95.

...44. Тодорка Маджарова - Стамболова.

Чисто Братя Лыжник Славянское

By V. Denys 18.7.

постепено прешло на систем давања задатака и упутстава за самосталан рад ученика код својих кућа. Ученици нижих разреда долазили су једном недељно на проверу знања. Овакав начин рада трајао је све до краја 1942. године а од краја марта следеће године настава се одвијала "нормално". Свако одељење имало је по два радна дана. Да би се сузбио утицај комуниста, окупаторске власти обавезују школске органе на увођење "добривољне" а касније и "обавезне радне службе". Ове радне акције извођене су на имењу Расадника, вашаришту и имењу Учитељске школе. Пресија љотићевске фашистичке идеологије изазивала је оправдан гнев и рађала отпор према акцијама.⁽⁴⁸⁾

У таквим радним условима није било лако ни ученицима ни професорима. Било је потребно изузетно умеће, флексибилност и родитељско разумевање наставног кадра да би се настава одржавала колико-толико нормално. Разумљиво је стога, да је остајало мало или нимало времена за стручан самосталан рад и усавршавање наставника. Зато не изненађује чињеница да у Величковићевом раду тај део опуса остаје прилично неиспуњен.

После триратне године проведене у Јагодинској гимназији Величковић, давши оставку, кратко време борави у Београду. И овај период није био плодан у стваралачком смислу. По повратку из Београда запошљава се као службеник Електричног одељења општине у Парагину.

Октобра 1944. године бива у Парагину мобилисан од стране народноослободилачке војске у чијим редовима проводи око пола године. Ту у Агитпропу команде места слика портрете мартијских руководилаца за потребе јевних манифестација. У том послу помаже му италијански заробљеник Валеро Конті.⁽⁴⁹⁾

По демобилизацији, коначно, одлуком П.АС.НОС. Светозарево бива постављен, по други пут за учитеља вештина у Светозареву у коме ће потом провести свој радни век, све до пензионисања.⁽⁵⁰⁾

За свој педагошки рад у школи Величковић добија високе оцене надлежних служби. Од изванредног је значаја и његов педагошки рад у Културно-уметничком друштву "Милан Мијалковић" које је деловало преко више секција, нарочито хорске и ликовне.

Формирано при Синдикалном већу, одмах након ослобођења ово друштво је дало изванредан допринос развоју културног живота у граду. Сачињавали су га људи свих профила: ученици, студенти, радници, службеници, занатлије и др.

48. Ибид

49. Документација ЗМС, наведени фонд

50. Персонална документација Гимназије

Најуспешније је деловала хорска секција. Под диригентском палицом Вељка Комарека, инструменталног извођача и композитора, творца великог броја хорских и инструменталних композиција од којих су широм земље познате "Командант Сава", "Молитва шума" и "Берачица"⁽⁵¹⁾ ова секција је развила веома плодну активност узимајући својим програмима учешће на свим јавним манифестацијама у граду и гостујући на страни. Један од запажених солиста тог хора, у извођењу Мокрањчевих "Руковети" поред Данице Шоловић, био је и Војин Величковић.

Под окриљем КУД-а Мијалковић, на иницијативу и под педагошким руководством Војина Величковића тих година (а највероватније 1946) настаје Т.О.С.Н.О. - Технички одсек средњошколске народне омладине назван тако по предлогу Арсе Милошевића, данас филмског редитеља.⁽⁵²⁾ Секција се није бавила ликовном уметношћу у ужем смислу те речи. Пре би се могло рећи да су таленти њених чланова били стављени у службу јавног живота града. Она је првобитно радила у склопу Синдикалног већа и Градског одбора Савеза Културно-просветних друштава у Светозареву. Активност чланова секције огледала се у писању парола, плаката, транспарената, сликању портрета наших и совјетских високих руководилаца, прављењу сценографских решења (напр. за балет "Здравствуј Москва" чији је аутор био Христофор Милошевић, отац Арсе Милошевића) итд.

За чисто ликовно усавршавање њених чланова није било најпогодније време а ни радни услови то нису дозвољавали. Секција најпре ради у згради Гимназије, па Синдиката, Станица милиције, сутурену фризерске задруге, приземљу Радничког универзитета "Шохајево" загради па чак и котларници гимназије. Касније добија просторију у дворишној згради Гимназије у којој један део служи за потребе секције а други као сликарски атеље Војина Величковића, који је убрзо прерастао у право интелектуално састављаште образованих људи. И поред тешкоћа у којима је секција радила, њен допринос оживљавању јавног и ликовног живота у граду био је огроман.

Марта 1949. године секција прераста у праву ликоовну "школу" и добија карактер места одакле су у свет уметности кренули многи талентовани ученици: Љубодраг Јанковић-Јале, Драгутин Таврић, Илија Вукићевић, Арса Милошевић, Влада Тодоровић, Борис Чешков, Живојин Павловић, Војислав Јакић и многи други. Поред ученика она је окупљала и велики број занатлија, службеника, радника и људе других професија којима је сликарство била пасија. Програм је био сличан оном у Уметничким школама. У

51. "Нови пут" Јагодина, 14. октобар 1970. год.

52. Документација ЗМС, наведени фонд

почетку се радило по гипсаним моделима античких биста и статуа, најпре оловком па угљем а талентованији и тушем. Такође су рађене мртве природе и портрети по живом моделу. У природи се сликало акварелом и гвашем а добијала се и основна вајарска знања преко радова који су се реализовали у глини и одливали у гипсу.

Те године систематског ликовног образовања чланова секције, правилно педагошки усмjerаваних од стране њеног идејног и духовног вође Војина Величковића, ова је приредила две изложбе, да би 1953. године запажено учествовала на десетак месних, рејонских, обласних и савезних манифестација ликовног карактера.⁽⁵³⁾ И у тим годинама секција не прекида са јавним активностима већ се ангажује на изради илустрација за предавања на Радничком универзитету и припреми декора за поједине дечје и друге прославе у граду.

Према документацији Завичајног музеја са њених изложби је тих година почело да се осећа одсуство радова радника, занатлија и других и она је полако почела да губи карактер градске секције. Године 1953. припојена је Гимназији и као школска ликовна секција наставила да траје до данашњих дана. Не зна се тачно када се секција угасила мада се зна да је узрок томе био недостатак најминималнијих услова за рад. Додуше њен делимични остатак и даље је наставио да траје у виду школске ликовне секције при гимназији или је ова обухватала само ученике чија је жеља за сликањем превазилазила оквире разреда и обавезних часова.⁽⁵⁴⁾ И она доноси већи број запажених имена и стваралаца чији је утицај и данас присутан: Рајну Николић, Александру Урошевић-Матру, Дубравку Милановића, Драгану Милосављевић, Милана Милетића и многе друге које нисмо поменули.

Гашењем ликовне секције друштва "Милан Мијалковић" континуитет ликовног живота у граду није прекинут. Шесторица ликовних стваралаца Светозарева оглашавају се изложбом поводом новембарских празника 1959. године: Војин Величковић, Милорад Трајковић, Бранислав Јанковић, Михајло Стефановић, Младен Јакшић и Ђорђе Недељковић. Треба истаћи да та изложба представља прекретницу у стварању локалног удружења ликовних стваралаца Светозарева, јер се од ње почело интензивније да ради на стварању клуба који ће да окупља све заинтересоване ликовне ствараоце у граду.⁽⁵⁵⁾

53. П. Гојић, "Нови пут" Јагодина бр. 17 од 1. маја 1962. год.

54. Ибид

55. "Нови пут" Јагодина бр. 47 од 29. новембра 1959. год.

Потом Културно просветна заједница Светозарева формира Одбор за ширење ликовних уметности 1960. године.⁽⁵⁶⁾ Од уметника стасалих у секцији уметничког друштва и Гимназије и многих других, 1963. год. формиран је Одбор за ширење ликовне културе⁽⁵⁷⁾ који средином шесте деценије прераста у Клуб ликовних уметника Светозарева који већ две и по деценије непрекидно ради. Шегов први председник и један од оснивача, уз Александра Урошевића-Марту, Милорада Трајковића-Пајка, Младена Јакшића, Илију Вукићевића, Небојшу Коостића, Предрага Аира, Милана Рашића, био је Војин Величковић. Клуб је окупљао тридесетак чланова, аматера и професионалаца, сликара и вајара. Међу њима је данас известан број чланова УЛУС-а и УЛУПУДС-а који су, заједно са осталима, излагали широм земље и ван ње. Чланови Клуба су до данас излагали, самостално и колективно више од стотину пута што представља подatak вредан пажње.⁽⁵⁸⁾ Величковић је са њима излагало тридесетак пута у Светозареву, Куманову, Вуковару, Багрдану, Параћину, Ђуприји, Српској Црњи, Лазаревцу и другде.⁽⁵⁹⁾

Наш интерес у овом тренутку заокупљују самосталне изложбе Војина Величковића којих је било тридесетак. Од првог самосталног излагања у Параћину, а одмах исте године са Перециом Миливојевићем у Јагодини, 1949. године, требало је да прође читавих десет година да би Величковић поново наступио пред јавношћу. Разлог томе су ратни услови о којим је било речи на претходним страницама овог текста али и уопште друштвена клима у којој су интереси колектива стављани изнад појединачних. Стога је вальда и прво Величковићево посларатно излагање, септембра 1949. године у Светозареву, било у оквиру секције Мијалковић. Поред Војкана на тој изложби се појављују Никола Блажев, Љубиша Петровић и 17 аматера. Војканов излагачки континуитет је био прекинут, али не и тематски: на овој изложби Величковић наступа с ведутама и портретима. Нашто више о тој изложби сазнајемо из приказа М. Јанковића у "Новом путу" а мање из "Политике".

И следећа, 1950. година доноси заједнички наступ са секцијом, овог пута у Београду, у палати "Кики". Наступ је био веома запажен што је нашло одјека на страницама листова главног града.⁽⁶⁰⁾

56. Ибид, бр. 42 до 21. октобра 1961. год.; бр. 47 од 25. новембра 1961. год.

57. "Вечеरње новости" четвртак, 5. децембар 1963. год.

58. Документација ЗМС

59. Ибид

60. Културни живот, Београд, јануар 1950. год.

Године 1952. на јесењој изложби ликовних стваралаца Србије сусрећемо се са једном Величковићевом графиком која је репродукована у "Политици". Тим поводом критичар Павле Васић у приказу изложбе скреће пажњу јавности на "снажне и непосредне цртеже Војина Величковића".

Конечно фебруара 1953. године, после четрнаестогодишње паузе, Величковић организује самосталну изложбу у холу Гимназије у Светозареву. Изложба је обухватала 60 радова: уља, темпера, акварела, графика, 1 плакат, пејзаже и портрете.⁽⁶¹⁾

После две године, октобра 1955. године у Вишиј гимназији у Светозареву Величковић организује трећу самосталну изложбу слика на којој је изложио 54 рада, портрета и пејзажа, махом у уљаној техници. О томе пишу листови "Политика" и "Нови пут".⁽⁶²⁾

Заједно са својим колегом са Уметничке школе Живаном Вулићем, Величковић следеће, 1956. године организује изложбу у холу Више гимназије у Светозареву. О томе Миодраг Јовановић пише у "Новом путу".⁽⁶³⁾

Четврта самостална изложба овог аутора отворена је 1957. године у Градској библиотеци у Параћину. Параћинској публици Војкан се представио са преко 30 акварела, уља, темпера, графика и др.⁽⁶⁴⁾

Пету изложбу организује у Светозареву и на њој се представља са 40 пејзажа и портрета.⁽⁶⁵⁾

Три године касније, 1961. године Величковићева три пејзажа и портрета налазе пут до гледалаца на изложби ликовних радова 20 сликара и 5 вајара Среза Светозарево.

Наредне 1962. године Гимназија је опет домаћин Војкану Величковићу и његовој шестој самосталној изложби, коју је чинило 35 слика.⁽⁶⁶⁾

На изложби којом је означило формирање Одбора за ширење ликовне културе 1963. године, Величковић, поред 11 сликарa и 5 вајара, излаже два пејзажа и три портрета. Са 4 пејзажа он узима учешће на изложби сликарa и вајара Светозарева, октобра 1964. године у Светозареву.

61. "Нови пут" бр. 8 од 27. фебруара 1953. год.

62. Ибид. бр. 40 од 8. октобра 1955. год.

63. Ибид. бр. 40 од 6. октобра 1956. год.

64. Ибид. бр. 22 од 1. јуна 1957. год.

65. Ибид. бр. 42 од 18. октобра 1958. год.

66. Ибид. бр. 42 од 26. октобра 1962. год.

Посебан стимуланс у раду Величковић добија пријемом у чланство Удружења ликовних уметника Србије, јануара 1965. године.⁽⁶⁷⁾

И седма самостална изложба слика и цртежа овог истакнутог аутора одржана је у Светозареву, октобра 1966. године. На њој излаже 40 радова у техници уља, акварела, гваша, оловке, угљена и фломастера. Теме су уобичајене: портрети и пејзажи. Те године учествује и на мајској изложби сада већ конституисаног Клуба ликовних уметника Светозарева.

Срећемо га као излагача још једном на традиционалној изложби КЛУС-а 1967. године па затим све до 1971. године његово име не налазимо међу излагачима на клупским изложбама.

Три деценије после првог самосталног наступа, 1969. године Војкан приређује неку врсту мале ретроспективне изложбе на којој је изложио 29 цртежа и слика.⁽⁶⁸⁾

Друштвено признање свом стваралаштву Величковић је добио 1970. године када му је у Светозареву додељена награда из фонда "Светозар Марковић" за животно дело.⁽⁶⁹⁾ На изложби којом је обележио своје најзначајније признање, приређеној октобра те године у Галерији самоуких ликовних уметника у Светозареву, изложио је импозантан број од 70 пејзажа и портрета у разним техникама.⁽⁷⁰⁾

Од 1971. године када поново активно учествује на клупским изложбама па до 1982. године Величковић са Клубом излаже још око тридесетак пута. После те године његово име не срећемо у каталогизму КЛУС-а.

Тих година, истина судећи према непотпуној документацији Завичајног музеја самостални Величковићеви наступи све до септембра 1974. године када приређује 19. самосталну изложбу у Дому омладине у Светозареву под називом "Мотиви старе Јагодине", на којој је изложио 25 слика. О тој изложби јеписано у листовима "Нови пут"⁽⁷¹⁾, "Политика експрес" и "Каблови".

После ове изложбе настаје мали застој у излагачкој делатности који траје до двадесете изложбе слика у Рековцу 1977. год.⁽⁷²⁾ У другом делу исте године приређује самосталну изложбу у Дому инжењера и техничара у Београду. Изложбу је, топлом беседом, отворио Др Марко Младеновић, професор Правног факултета у

67. "Вечерње новости", уторак 26. јануар 1965. год.

68. "Нови пут" (бр. 40 од 1. октобра 1963. год.

69. Ибид. бр. 42 од 14. октобра 1970. год.

71. Ибид. бр. 36 од 28. августа 1974. год.

72. Ибид. бр. 25 од 15. јуна 1977. год.

Београду, а приказ изложбе у "Политици" написао Др Павле Васић.⁽⁷³⁾

Двадесет другу самосталну изложбу приређује у Светозареву. О следећој немамо података а двадесет четврту поново у Галерији Дома инжењера и техничара у Београду 1980. године.

Домаћин двадесет петој изложби је Културни центар у Београду 1982. године, затим следи пауза од три године па двадесет шесту изложбу отвара у параћинском позоришту 1985. године⁽⁷⁵⁾.

Затим, после паузе од годину дана Величковић организује изложбу која представља круну његове изложбене активности, у Галерији Дома Југословенске армије у Београду, априла 1988. године. На овој ретроспективној изложби, организованој поводом пет деценија излагања Војина Величковића, било је изложено 47 уља, пастела и цртежа и 62 акварела. Изложба је изазвала огромно интересовање и показала верност и доследност Војкана свом уметничком опредељењу.⁽⁷⁶⁾

Величковићеве изложбе имају заједнички именитељ: све су изазвале неубичајено интересовање и биле топло прихваћане од публике и критике. Оне међутим, нису добиле одговарајућу потврду у писаној речи. О Војину Величковићу мало је писано. Оно што постоји јесте низ краћих чланака у виду вести које су објављиване у појединим листовима о његовим излагањима у Светозареву и другде.

У документацији Завичајног музеја чувају се текстови са отварања његових изложби које донекле осветљавају лик овог плодног ствараоца или нису довољни за праћење хронологије његових сликарских наступа. У њој се, нажалост, не налазе подаци за око десетак Војканових излагања у ранијем периоду, па ће у овом каталогу из тих разлога изостати припремљен детаљнији хронолошки приказ изложби са комплетном библиографијом. Штета је утолико већа што је Војканов стваралачки опус крунисан са тридесетак изваредно успешних самосталних изложби. Сам аутор је са много спремности, дајући своју приватну документацију, помогао у расветљавању развоја ликовне секције Културно уметничког друштва "Милан Мијалковић" и Гимназије, али је остао скромно незинтересован у питањима која су се тицала њега самог. Због тога остаје задатак будућим истраживачима да овај сегмент његовог стваралаштва обраде са више детаља.

73. Политика 19. новембар 1977. год.

74. "14 дана" бр. 286 од 26. јуна 1985. год.

75. "Нови пут" бр. 57 од 2. априла 1986. год.

76. Политика., 5. мај 1988. год.

Да је сликање један дубоко етички чин који захтева инвестирање читавог човековог духовног, а у мањој мери и физичког бића, потврђује сликарски опус Војина Величковића - Војкана.

Од првог пронађеног акварела из 1934. године, откривеног недавно у конаку манастира Јошанице, до данас, овај аутор је прешао дуг развојни пут који траје скоро шест деценија. То је пут који сведочи о верности идеалима младости и доследности првобитном опредељењу.

Велики број слика потврђује непоколебљиву Величковићеву преданост послу. Та дубока приврженост раду, коме се он до kraja предаје, резултирала је једном плодном продукцијом која броји више од хиљаду слика и небројено цртежа.

Сликарство Војина Величковића није омеђено политичким тренутком ни тренутно актуелним струјањима у уметности. Оно је ограничено отицањем времена које аутор slikama покушава да заустави, и темама које се крећу у домену пејзажа и портрета.

Војкан даје предност пејзажу који постаје његова основна и најчешћа тема - неисцрпан мотив читавог опуса. Његове блиставе ведute старијих делова градова указују на констатно интересовање за минуло време чији дух наставља свој живот на slikama у којима ће уживати и будуће генерације.

У свом дијалогу са старим градским језгрима, Јагодине, Београда, Параћина, који неумитно нестају, Величковић мирно и ненаметљivo опisuју изглед фасада малих скромних кућерака, нахераних зграда, чаршијских бујних башта по узаним сокацима.

Као прави аналитичар он врши селекцију виђеног и ради успешније презентације ослобађа одабрани мотив детаља. Мотиви нису случајно изабрани, они инсистирају на архитектоници простора. При том Величковић помно истражује унутрашњи распоред у пејзажу и третира га помоћу објективне опсервације.

Његово сликарско подручје посматрања и размишљања креће се у оквирима градског, ређе чистог, пејзажа и портрета. У њима проналази она танана хармонична обликова решења блиска импресионистима и пленеристима. Иако по избору стереотипан, мотив пејзажа у свакој Војкановој слици има другачији и нов изглед. Као стална тема, његов пејзаж није само пуки запис, у њему сликар тражи најзанимљивију и најатрактивнију епизоду. У том избору је непогрешив: између две старе, нахерене куће на његовом платну ће место наћи она чијим ће посматрањем нешто да забруји у нашем сећању, према којој ћемо већ при првом сусрету створити активан однос. Истог тренутка престајемо да будемо само њени посматрачи: слика нас заокупља, постајемо њени саучесници. И поред особености сваког платна једно је

заједничко свима - она носе хедонистички призвук и остварују хуману поруку. Његови пејзажи, пуни наративности, варирају у увек новом низу верзија при чemu достижу изванредне резултате.

Своју полуларност Величковић није стекао само темама већ и начином на који их обрађује. Он слику гради по плановима постигнутим вешто уградњом перспективом, помажући се изванредним цртежом и снажним колоритом.

Композиција је уравнотежена, решена с крајњом природношћу. Динамика маса расте и обично кулминира у центру слике. Тачка посматрања је обично у хоризонту, понекад померена. Сви планови су јасни и прегледни без обзира да ли је хоризонт посматрања померен или није. Остварена композиција је плод дубинског перспективног решења. Из ње су уклонјени сви детаљи који могу да наруше склад и прекину нарацију.

Овај аутор негује прецизан цртеж који је у његовом опусу носећи елемент слике. Ако томе додамо познавање композиције и поштовање импресионистичког хроматског приступа доћи ћемо до сазнања да је његов уметнички кредо заснован на правим сликарским вредностима.

Цртеж му је читак, есенцијалан и течан, њега одликује ритмички склад линија. Иако објективан, опис форме код Величковића је лаган и ненаметљив.

Овај свет заустављеног времена представљен је колористичком гамом богате оркестрације. По рафинованом коришћењу боја Величковић је везан за највредније тековине француске уметности. У његовој светлој палети преовлађују тонови оплемењене зелене, мрке, окера, сиве и плаве боје. Лирске хармоније остварене су помоћу доминантних зелених и ефектних ритмова акцентованих црвених тонова. Помоћу тонског богатства ово сликарство остварује склад између солидне и зналачки нанете форме и меке сливене светлости, што сликама доноси колористички пластицитет. По описаним формама разливено је обиље светлости која истиче сенке, али то није строго импресионистички поступак који растаче волумен. Напротив, слике задржавају основни корпус и чврстину.

Гоњен својим великим сликарским потенцијалом Величковић са подједнаким успехом негује и портрет. Његови портрети отмених поза, постављени најчешће на монокромни фон основе, и поред статичности модела одишу динамиком створеном психолошком тензијом. У њима нема театралности, а врло често и физички нису дефинисани до детаља, али је психолошки тренутак, без изузетака, овековечен. Чаролија ликовна са његових портрета састоји се у мирном складу чврсто моделоване форме и

префињених валера. У поступку њихове реализације примењена је класична метода: грађење ликова јасно дефинисаном формом, пригашеном гамом оплемењог топлог регистра и понирањем у психолошке одлике портретисане личности.

Величковић нема интереса за велике сликарске или декоративне подухвате. Њега интересује штафелајска слика нормалног формата намењена уживању у кругу породице или опремању јавних простора.

У избору тема и начину њихове обраде Величковић се није много удаљио од бразде коју је заоарао у Уметничкој школи. Елементе младалачког ликовног одгоја никада није напустио већ усавршио те их систематски користи као кључ његовог непромењивог стила.

Оштар опсерватор, он пуни своју бележницу карактеристичним детаљима од којих ретко настају слике у атељеу. Оне се рађају пред нама и нужна су последица директне импресије. Док ради на углу улице у најпрометнијем или забаченим деловима града загледан је само у своје платно коме удаљује живот и из кога извлачи најлепше акорде оде Природи.

У избору технике Величковић се најчешће опредељује за уље или врло често ради и акварел, веома осетљиву технику која не допушта корекције. Његовим акварелима оне нису потребне. У једном даху, а ла прима, он хвата бит тренутка и посматраног мотива и снажном сликарском упечатљивошћу их преноси на папир. Иако инсистира на пиктуралним вредностима он не занемарује ни цртеж који у његовом стваралашту заузима видно место. Остварен оловком, угљеном, кредом или фломастером он је више од тренутка. Као и сви његови радови и он има снагу документа.

Величковић има смисао за реалистичку опсервацију али он из тог контекста извлачи само оне мотиве који поседују романтичну ноту. Његову сликарску исповест прихватамо без отпора, са много наклоности али и меланхолије, јер је она, не само својим спољашњим одликама већ пре свега поруком и вредношћу, близка и препознатљива. Иако буди носталгију његов умирући свет нема печат туге и трагике. Напротив, из њега избијају спокојство и радост живљења.

У приказивању света који нестаје Величковић користи непосредно искуство у сусрету са објектима али у третман уноси лични доживљај. Његова ликовна презентација може изгледати помало застарела у свету модерних "изама", али она одише таквом снагом и вредностима да трајно заокупља нашу наклоност.

По свом опусу Величковић је велики песник Јагодине а његова изражаяна средства су поетска и дубоко људска. Снагом свога талента зауставио је и за нас забележио тренутке из прошлости, који преко његових слика настављају да трају. Својом снажном имагинацијом пренео нас је у један свет кога више нема а за којим отуђени човек модерног доба осећа болну носталгију.

Асоцијације које изазивају његове слике су много шире од представљених мотива: не тугује се само за сокацима, ниским кућерцима изгубљених у лепоти расцвалих башта, у осећају мира и спокојства већ исто толико за чаршијским респектом, пријатељским ћаскањем, љубазном речи. То су слике које брује призвуцима староградских романси и трговачке чаршије.

Ово чудесно поетично сликарство испуњено сензибилитетом и хуманим садржајем, као и личност самог уметника, имали су у локалној уметничкој традицији пресудан утицај и улогу покретача и аниматора оних струјања која су довела до динамичног развоја ликовног живота.

Својим универзалним вредностима ово сликарство је себи обезбедило место и у српској ликовној баштини.

Сликарство Војина Величковића је животна прича о човеку који је упознао радост стварања и нашао пут да је несебично пренесе другима и на тај начин тестаментира за будућност.

Јагодинска реална гимназија

1869 - 1872. год. Ђура Јакшић, цртање и краснопис

Јагодинска полугимназија

1873/74. год. Илија Тодоровић (приватно) краснопис и цртање

1874/75. год. Мита Стојановић, краснопис и цртање

Јагодинска нижа гимназија

1878/79. год. Никола Поповић, краснопис и цртање

1879/80 - 1886/87. Драгутин Јовановић, краснопис, геометријско цртање, слободно цртање

1887/89. год. Андра Стошић, учитељ, краснопис, геометријско и слободно цртање

1891 - 1896. год. Радивоје Вучерић, учитељ, слободно цртање, лепо писање геометријско цртање

1897/98. год. Ђура Бранковић, учитељ, лепо писање и цртање слободном руком

Приватна гимназија

1900/1. год. Ђура Бранковић, учитељ, немачки језик, математика, слободно цртање и лепо писање

Четвороразредна гимназија

1902/3. год. Војислав Стефановић, учитељ, цртање и краснопис

1903/4. год. Андра Стошић, учитељ, слободно цртање и краснопис

1904-6. год. Војислав Стефановић, учитељ, цртање и лепо писање

Петоразредна гимназија

1906-1907. год. Војислав Стефановић, учитељ, краснопис и цртање

Шесторазредна гимназија

1907-1914. год. Војислав Стефановић, краснопис и цртање

1921. год. Владимира Новосел, цртање и лепо писање

1924. год. Викентије Иванов, стални хонорарни наставник, цртање

1929. год. Викентије Иванов, привремени учитељ вештина, цртање

1938. год. Станојевић Вукосава, учитељ вештина, цртање и писање

1941. год. Величковић Војин, учитељ вештина, цртање

1942. год. Марковић Светислав, учитељ, цртање

1944. год. Величковић Војин, учитељ вештина, цртање

1975. год. Дивљан Сретко, магистар, ликовна уметност

1994. год. Марковић Драгослав, ликовна уметност

SUMMARY

n Veličković-Vojkan was born in 1914 in Belgrade. He graduated from the Academic Branch of Art School in Belgrade in 1938. For some time worked in Kumanovo and Negotin and then from 1941 he worked in Grammar School at Jagodina as a teacher of skills.

He had his first one-man show at Paraćin in 1938 and from then on has continually been working and exhibiting. Up to nowhe has had about thirthy one-man shows throughout Serbia. He has made than, 1,000 pictures and innumerable number of drawings.

His themes are landscapes and portraits. As a landscape painter he oted himself to painting scenes from old parts of Jagodina, Paraćin and Belgrade. In his painting procedure he is similar to impressionist and plenerist. As an excellent drawer and colorist he has testated the value of his painting work for the future.

Prevod: Vera Savić, profesor engleskog jezika.

1. Чика Пера, ковач - комбинована техника, 1966.
2. Из мог завичаја, ул. Кнеза Данила - комбинована техника, 1977.
3. Улица Јеврема Марковића - комбинована техника Јагодина, 1977.
4. Турска кућа у Ђорсокаку, Јагодина - комбинована техника, 1983.
5. Бетонски мост на реци Белици, Јагодина - комбинована техника, 1984.
6. Кафана "Цамбас", Јагодина - акварел, 1967.
7. Споменик солунском војнику - акварел, 1982.
8. Бајлони пијаца, Београд - акварел, 1981.
9. Пропланак у манастирском имању Св. Слиоја - акварел, 1984.
10. Манастир Богородице Љевишке, Призрен - акварел, 1965.
11. Нижа музичка школа, Јагодина - акварел, 1967.
12. Девојка пред огледалом - акварел, 1966.
13. Столетова стара кафана у Мајуру - акварел, 1984.
14. Топола на окуци реке Белице - акварел, 1961.
15. Кафана "Солун" на малој пијаци - акварел, 1970.
16. Руине тврђаве и манастир Раванице - акварел, 1963.
17. Кућа породице Марковић, (сада ТВ 21) - акварел, 1981.
18. Црвени зид у порти манастира Св. Сисоја - акварел, 1986.
19. Дом вјећника у Бихаћу - акварел, 1979.
20. Мотив из Крагујевца - акварел, 1964.
21. Пролеће у Ђурђевом брду - акварел, 1977.
22. Манастир св. Наума и Самуилова тврђава, Охрид - акварел, 1970
23. Црвена обала реке Црнице, Сисевац - акварел, 1986.
24. Рогозница - Ловрићева кућа - акварел, 1980.
25. Бгд. - Панчевачки мост - акварел, 1990.
26. Дунав код Винче - суви пастел, 1985.
27. Стара врба - Сисевац - акварел, 1984.
28. Стеван Боднаров, вајар и сликар у слик. колонији Сисевац '86 - акварел, 1986.
29. Из центра Светозарева, летње поподне - акварел, 1971.
30. Мотив из Матарушке бање - акварел, 1975.
31. Појата са пластом, Сисевац - акварел, 1983.
32. Бгд. Кафић "Калимеро", акварел, 1984.
33. Левачки мост код "Југопетрола" - акварел, 1966
34. Фрагмент манастира св. Сисоја - суви пастел, 1986.
35. Врбе и тополе - акварел, 1990.
36. Рогозница - Залив "Барба Сава" - акварел, 1996.
37. Сисевац - Насеље омладинских бригада - акварел, 1960.
38. Из порте манастира св. Сисоја - Сисевац - акварел, 1983.
39. Сисевац - Јама "Дивљански поток" - окно - акварел, 1987.
40. Јагодина, Улица Вука Караџића према левачком мосту - акварел, 1986.
41. Пиније и кипариси - Рогозница - акварел, 1988.
42. Врбе - акварел, 1988.
43. Рачвасто дрво - акварел, 1993
44. Планина звана "Поглед" - акварел, 1987.
45. Мотив из села Бунар - акварел, 1981.
46. Манастир св. Сисоја, Сисевац - акварел, 1988.
47. Рогозница, - Рива - акварел, 1986.
48. Панчевачки мост - акварел, 1990.
49. Из Нединог дворишта, - Рогозница - акварел, 1988.
50. Напуштена воденица поточара - акварел, 1951.
51. Сисевац - Конак и манастир св. Сисоја - акварел, 1999.
52. Спруд реке Црнице - пре непогоде, Сисевац - акварел, 1987.
53. Бгд. стари Дорђол, (ул. Дринчићева 22) - акварел, 1984.

54. Јагодина, Улица Браће Дирак - акварел, 1977.
55. Јагодина, Калетова кућа - гваш, 1960.
56. Са Грзе, - напуштења кућа - гваш, 1967.
57. Тиват, - Једрењак у Заливу "Калиман" - акварел, 1971.
58. Врба "Медуза" а у реци Црници - Сисевац - акварел, 1990.
59. Срушено је гром - акварел, 1990.
60. Ивана босанче - суви пастел, 1995.
61. Девојка за клавиром - акварел, 1960.
62. Поглед на Ђурђево брдо (из гимназијског атељеа) - акварел, 1972.
63. Житно поље, - Сисевац - акварел, 1987.
64. Из Циган-мале (улица Мокрањчева) - акварел, 1976.
65. Фабрика шећера у Ђуприји - акварел, 1964.
66. Лука у Червар-Парату (Истра) - акварел, 1979.
67. Охридско језеро и манастир св. Наума - гваш, 1956.
68. Купалиште "Борик", - Задар - акварел, 1959.
69. "Рибљи ресторан", - Задар - акварел, 1959.
70. Прилаз "Арачлијском потоку" 22x16 - акварел, 1977.
71. Улаз у Скадарлију (са Бајлони пијаце), суви пастел, 1983.
72. Насеље породице Ивана Коновалова, (ул. Ђуре Јакшића) - пастел, 1999.
73. Јелена - акварел, 1961.
74. Мирјана - акварел, 1961
75. Дане Тотић - суви пастел, 1980.
76. Мома - суви пастел, 1998.
77. Милица - суви пастел, 1999.
78. Владетина улица - комбинована техника
79. Острво љубави и суза - акварел
80. Мотив из слатине - акварел
81. Сисевац - предложак за акварел - комбинована техника
82. Из Задра - акварел
83. Морава код Варварина - гваш
84. Ј основна школа - акварел
85. Мотив из Будве - акварел
86. Из Новог Пазара - акварел
87. Манастир Раваница руине тврђаве - акварел
88. Дрвени мост на Белици код болнице - акварел
89. Параћин центар - комбинована техника
90. Кафана "Солун" - акварел
91. Грађевинско предузеће "Поморавац" - акварел
92. Бела кућа са доксатом у ул. Браће Дирак - акварел
93. Конак Кнеза Милоша у Топчидеру - акварел
94. Конак Хајдук Вељка у Јагодини - акварел
95. Мостар - акварел
96. Угао улица Ђуре Ђаковића и Синђелићеве - акварел
97. Бајлонијева пијаца - пастел
98. Улица Војводе Бране у Београду - пастел
99. Червар Тураст лука - акварел
100. Ушће Саве у Дунав - акварел
101. Улаз у Циган-малу - акварел
102. Охридско језеро - гваш
103. Јошаница - пастел
104. Житно поље у Сисевцу - акварел
105. Мотив из Циган-мале - акварел
106. Дорђол - двориште - акварел
107. Дорђол - двориште - акварел
108. Панорама Јагодине

